

LOGIKA ÉS ÉRVELÉSTECHNIKA

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/a/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszékén
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet
és a Balassi Kiadó
közreműködésével

Készítette: Mittelholcz Iván

Szakmai felelős: Mittelholcz Iván

2011. február

Logika és érveléstechnika

13. hét

Érvelési hibák

Mittelholcz Iván

Készült a következő mű felhasználásával:

Forrai Gábor et al.: *Informális logika* (www.uni-miskolc.hu/~bolantro/informalis/index.html)

Szerkezeti hibák

Körbenforgó érvelés

Nyilvánvaló, hogy Isten létezik. Erről maga a Biblia tanuskodik. A Szentírás pedig nem állít semmi valótlant, mert ez maga az isteni kinyilatkoztatás.

Rekonstrukció:

- ha a Biblia igaz, akkor Isten létezik; ha Isten létezik, akkor a Biblia igaz
- $\{A \supset B; B \supset A\}$ – ha csak két kondicionális a premissza, akkor nem következik sem A , sem B
- $\{A; A \supset B; B \supset A\} \Rightarrow A$ – ha A -t is felvesszük premisszának, akkor triviális a következtetés (felesleges a két kondicionális)

Ellentmondások

ellentmondó premissza és konklúzió

Azt mondták a rádióban, esni fog az eső. Ha esni fog, viszek magammal esernyőt. Amilyen szerencsétlen vagyok, ha viszek magammal esernyőt, akkor biztos nem fog esni.

- rejtett premissza: ha a rádióban mondták, akkor esni fog
- $\{A; A \supset B; B \supset \sim A\} \Rightarrow \sim A$

Ellentmondó premisszákból bármi következik:

ellentmondó premisszák

Esik az eső.

Nem esik az eső.

Én vagyok a dalai láma.

$$\{A, \sim A\} \Rightarrow B, \text{ mert } \{A\} \Rightarrow A \vee B \text{ és } \{A \vee B, \sim A\} \Rightarrow B$$

Hamis dilemma

Egyes lett a matek zárthelyim. Ennek két oka lehet: vagy rosszul tanultam meg az anyagot vagy pikkel rám a tanár. Az kizárt, hogy nem jól tanultam meg az anyagot, hiszen még másoknak is én magyaráztam el. Tehát a tanár ki akar szűrni velem.

- formalizálva: $\{A \vee B; \sim A\} \Rightarrow B$

- vannak-e további lehetőségek – pl. a feladat elszámolása (ha igen, A és B lehet egyszerre hamis, miközben C az igaz)
- kizáró vagy megengedő *vagy*? ($\{A \vee B; A\} \Rightarrow \sim B$)

Érzelemre apellálás

Szájalomra apellálás

Tanárnő, én rengeteget készültem. Bejártam minden órára, rendesen jegyzeteltem, még az ajánlott irodalmat is elolvastam. Egyetlen pont pont kell csak az ötöshöz!

- a felkeltett érzelem irreleváns a vizsga értékelésénél
- általában: racionális indokok helyett érzelmi alapon akar elérni valamit
- néha helyénvaló lehet – ha eleve érzelmi döntés alátámasztására hozzák fel (pl. segítségnyújtás szorult helyzetben)

Fenyegetésre apellálás

kereskedő

Most vegyen, amíg van belőle! Most rendkívül előnyösen juthat hozzá, meg fogja bánni később, ha most nem veszi meg.

Nem tudom, elfogy-e \Rightarrow bármikor elfogyhat

- nincs idő ellenőrizni sem a kínálatot, sem a fogyást
- rossz érzés felkeltése tények helyett

más variációk

Csak a nagyon maradiak hisznek még a teremtésben.

Nagyon butának kell lenni ahhoz, hogy valaki ezek után se értse, hogy mi történik itt.

Másokra hivatkozás

közzvélekedésre apellálás

Köztudott, hogy a szőke nők butábbak.

- nem biztos, hogy általánosan elfogadott
- ha általánosan elfogadott, sem jelent semmit

más is ezt csinálja

– *Ne puskázzál a vizsgán, lebukhatsz.*

– *Dehogyan! Mindenki puskázik.*

csoportnyomás

Valamenyien tudjuk, hogy őt csak a hatalom érdekli.

- „ha közénk tartozol, te is elfogadod”

Hitelesség

Személyeskedés 1.

- a partner álláspontja helyett a személyét támadják
- ha relevánsnak tartják, akkor gyakran hiba
- ha irrelevánsnak tartják, akkor általában felesleges (csak indulatokat kelt)

lejáratás

- *Van abban valami, amit mond.*
- *Ugyan már! Ez egy bűnöző!*

elfogultság

- *El ne hidd már, amit mond. Ő is pénzt kap érte!*

Személyeskedés 2.

következetlenség

- *Fiam, a dohányzás nagyon káros az egészségre, úgyhogy ne dohányozz!*
- *Pont te mondd, miközben te magad is dohányzol? Nem hallgatok rád!*

inkompetencia

Nem értem, hogy nyilatkozhatnak papok az abortuszkérdésről!? Nekik nem is lehet gyerekük.

Válasz a személyeskedésre:

- személy (vissza)támadása
- védekezés (magyarázkodás)
- személyeskedés elutasítása

Tekintélyre hivatkozás

- a személyeskedés ellentéte: álláspont erősítése érvek helyett egy személyre hivatkozva
- gyakran legitim eszköz a vitában: kénytelenek vagyunk szakértőkre hagyatkozni (orvos, építész stb.)
- általános szerkezete:

X szernit A
 X tekintély az adott területen
(A elfogadott a szakértők körében)

 A (valószínűleg) igaz

Hibás tekintélyre hivatkozás 1.

rossz hivatkozás

Einstein, minden idők legnagyobb fizikusa is hitt Istenben.

- rossz a hivatkozás, ha valaki nem az adott terület szakértője
- rossz a hivatkozás, ha az adott területnek nem lehet szakértője

egyoldalú hivatkozás

A független szakértő az okozott károkat 2 millió forintra becsülte.

- ha az adott kérdésben nincs egyetértés a szakértők között, akkor hasztalan csak a számunkra kedve-zőbbre hivatkozni

Hibás tekintélyre hivatkozás 2.

félreértelmezés

A röntgenlelet szerint a felvételen traumás elváltozás nem látszik. Tehát szerencsére nincs törés.

- A laikus gyakran nem érti pontosan a szaknyelvet, ezért túl sokat láthat az adott szövegbe

elfogult szakértő

Az atomenergetikai szakemberek szerint az atomenergia biztonságos.

- csak akkor hibás, ha megalapozatlan a szakvélemény
- vitás kérdésben való elfogultság
- szakmai elfogultság

Hibás tekintélyre hivatkozás 3.

azonosíthatatlan szakértő

Szakértők vélemények szerint a génkezelt élelmiszerek károsak lehetnek az egészségre.

- tudatlanság, lustaság vagy manipuláció
- ha a partner nem tud érdemi információval szolgálni a tekintélyről, akkor a hivatkozás visszautasítható

Tekintélyérvek kritikája:

- pszichológiailag: te laikus vagy – fejet kell hajtanozd a hozzáértők előtt (szerénységre apellálás)
- része-e az adott tekintély a *közös alapnak*?

Relevancia hibák

Témaváltás

- gyakran észrevétlen marad a felek számára
- szándékolatlan: pl. baráti beszélgetés, nincs kötött téma, lehet hasznos és termékeny is – helytelen, ha döntésre kellene jutni
- szándékos: félrevezetés, hogy ne az adott érvet/álláspontot elemezzék tovább
 - lazán kapcsolódó téma, ami a partnert érdekli
 - provokáció (kérdés, személyeskedés)
- az eredeti állásponttról való vita eredménye utólag manipulálható

Tárgy figyelmen kívül hagyása

Indítvány: Növelni kellene a vízilabda állami támogatását.

Megokolás: a vízilabda nagyon népszerű az országban.

- (sok dolog népszerű, ami nem kap támogatást, sok népszerűtlen pedig kap)
- az eredetinél sokkal könnyebben védhető álláspont alátámasztása

Árnyékbokszolás

„szalmabáb”

- *Szerintem nem jó, hogy a gyerekek a forgalmas autóutakon játszanak.*
- *Én azt gondolom, butaság lenne egész napra bezárni a gyerekeket.*

- az ellenfél álláspontjának (szándékos vagy szándékolatlan) félreértelmezése (egy nehezebben védhető álláspontra)
- a félreértelmezett álláspont cáfolása
- veszélyes, ha a módosított álláspontot kezdjük védeni

További hibák

mások még rosszabbak

- *Szörnyű ez a műsor.*
- *Semmi baj veled, vannak ennél rosszabb műsorok is.*

felosztási hiba

- *A MÁV évek óta válságban van, tehát ezek a vasutasok nem végzik túl jól a dolgukat. Sztrájkolni persze tudnak!*
- *Ez egy jó osztály, tehát ez egy jó gyerek.*

- az egész tulajdonságainak átvitele az egész egy részére
- kompozíciós hiba: ennek a fordítottja

Nemtudásra hivatkozás

- *A horoszkópom szerint szerelmi téren ma sikeres leszek.*
- *Te képes vagy komolyan venni ezeket?*
- *Senki nem cáfolta még meg, hogy az égitestek hathatnának az életünkre!*

A -t nem cáfolták.		A -t nem bizonyították.
A igaz.		A hamis.

- hiba: a premisszák nem elegendőek: semmit nem tudunk a kérdéses állításról
- nem mindig hiba: pl. asszimmetrikus vitában (ártatlanság vélelme)